

LUTHEROVA DEKÁDA 2014

Všeobecné kňazstvo

3. Všeobecné kňazstvo v Novej zmluve a v dobe apoštolov a cirkevných otcov

Kňazstvo všetkých veriacich je dosvedčené v Novej zmluve v Zjavení Jána a predovšetkým v 1. liste Petra. Pojmy „kňaz“ a „kňazské kráľovstvo“ sú prebraté zo Starej zmluvy, kde v 2M 19,5-6 a u Izaiáša sa ľud Izraela charakterizuje ako celok. Tieto miesta sú dôležité ako pozadie novozmluvných výpovedí o všeobecnom kňazstve.

Izaiáš 61, 6 sa odlišuje od 2M 19, 5 – 6 tým, že používa pojem „kňazi Hospodinovi“, ktorý je zdôraznený výrazom „služobníci nášho Boha“. V 2M 19, 5 – 6 sa hovorí: „Ak ma budete teraz skutočne poslúchať a zachovávať moju zmluvu, budete mi vlastníctvom medzi všetkými národmi, lebo celá zem je moja. Vy mi budete kňazským kráľovstvom a svätým národom.“ V širšom kontexte je klasickou výpoveďou o bytí a cieľi starozmluvnej zmluvy. Mojžiš má povedať národu o Božej pripravenosti, že Hospodin vstupuje týmto spôsobom do trvalého spojenia so svojím národom. Keď budú poslúchať Boha a dodržiavať Jeho zákon, tak budú pred všetkými národmi Jeho vlastníctvom, kňazským kráľovstvom a svätým národom. Trojnásobná výpoveď svätosti je nasmerovaná na dodržiavanie zmluvy. Nadnesenou rečou Mojžiš formuloval posolstvo, ktoré je nápadné už štylistikou, príbuznou rozprávačským štýlom starých prameňov.

Pri interpretácii uvedených textov sa naskytuje otázka: Označujú synteticky celý národ? Pripíše Izrael „kňazské funkcie“ všetkým ľuďom, alebo sa stanú všetci príslušníci národa „kňazmi“ v zmysle všeobecného kňazstva?

Autor 1. listu Petra nabáda k striezlivosti a nádeji, napomína k životu vo svätosti, povzbudzuje k poslušnosti a báni pred Bohom, ku vzájomnej láske, k radikálnej premene a túžbe po duchovnom pokrme. Vyzýva k tomu, aby sme boli duchovnou svätýňou a svätým Božím ľuďom. Zaujímavý je tu obraz svätýne. Kristus je uholným kameňom, ktorý odvrhli stavitelia, skalou na Sione. Jeho nasledovníci sú živými kameňmi, ktorí budujú neviditeľnú duchovnú svätýňu. Je to obraz mesiášskej budovy, všeobecného kňazstva v Novej zmluve. Kňazstvo tu, v kontexte krstu, legalizuje a zároveň zaväzuje veriacich do blízkosti Boha, oveľa bližšie, ako to bolo v Starej zmluve. Zaväzuje prinášať duchovné obete a zároveň hlásať celým životom Božie milosrdenstvo, ktoré je viditeľné v diele vykúpenia.

Podľa Novej zmluvy pojem kňaz nemá taký význam ako v Starej zmluve. Jedinečná obeť Ježiša Krista je v 8. kapitole Listu Židom postavená do protikladu s obeťou v Starej zmluve. Kňazský úrad Starej zmluvy nemá nijakého pokračovania v Novej zmluve, no napriek tomu v cirkvi dochádzalo k prenášaní kňazsko-kultických črt starozmluvného chápania úloh kňaza. Prvým znakom bolo prebratie pojmu kňaz na označenie nositeľov úradu v cirkvi, najmä pri jeho úlohách pri eucharistii. A tak došlo k tomu, že sa čisto typologicky preniesla úloha starozmluvného kňaza na kňaza v cirkvi. Najprv sa tento motív obeť vzťahoval na ďakovné modlitby a dary lásky v rámci liturgie. Obeť sa chápala skôr v duchovno-symbolickom zmysle, až neskôr sa v užšom zmysle slova vzťahovala na konsekráciu pri eucharistii. Tento aspekt obeť je založený na výroku proroka Malachiáša, kde sa namiesto zrušených obetí zvierat prináša „pravá a čistá obeť“. Táto obeť sa uskutočňovala pri eucharistii. Čím viac sa dávala do súvislosti eucharistia a obeť, tým viac sa menil aj obraz toho, kto viedol eucharistiu. Vo všeobecnosti ju viedol biskup, ktorý postupom času dostával znaky obetného kňaza. A už u Tertuliána a Hippolyta môžeme konštatovať začiatky technicko-titulárneho používania pojmu „sacerdos“. Z cirkevných dejín vieme, že takéto chápanie biskupa a obetného charakteru kňaza dosahuje vrchol u Cypriána. Tak sa postupne z funkčne zdôvodnenej existencie nositeľa úradu stáva zabsolútnený pojem kňaza.

Podľa Novej zmluvy je kňazstvo možné a opravdivé len vtedy, ak sa chápe ako účasť na Kristovom kňazstve a ako služba v cirkvi pôsobiacom Duchu. Kristovo kňazstvo nielen vytvorilo možnosť pre kňazstvo kresťanov, ale sa v ňom aj ďalej uskutočňuje.

Apoštol Pavel pojem kňaz nepoužíva. Niekedy však používa také výrazy, ktoré museli u vtedajších poslucháčov vzbudzovať asociácie spojené s kňazstvom. Pavel transponuje vlastnosti áronovského kňazstva na nový Boží ľud, na cirkev. V Pavlovej koncepcii tak všetci pokrstení majú určité spoločné znaky: Sú povolani Bohom alebo Kristom. Sú v Božej blízkosti, lebo Kristus ich oprávňuje k tejto blízkosti. Sú svätí, lebo prameňom tejto svätosti je svätý Boh, ktorý ich miluje. Sú posväcovaní Duchom Svätým. Nejde tu o nejakú hierarchizáciu, čo môžeme odvodiť z citácie: „Lebo vám sa dostalo milosti pre Krista, aby ste nielen verili v Neho, ale aj trpeli pre Neho. Veď je to pre vás ten istý boj, ktorý ste videli pri mne a o ktorom teraz počúvate.“ Všade ako podtext môžeme pozorovať Kristovu kňazskú obeť na kríži.

Všeobecné kňazstvo bolo naplno uplatňované už v novozmluvnej dobe. Ako jeden z dôkazov môže byť uvedený fakt, že pisatelia 1. listu Petra a Zjavenia Jána sú od seba nezávislí, obidvaja však hovoria o všeobecnom kňazstve v cirkvi. V Zjavení Jána sú všetci veriaci nazývaní „kňazi pre Boha“.

Didaché spomína, že dosadenie do úradu, Krst svätý, pokánie a prisluhovanie Večere Pánovej je v kompetencii celého cirkevného zboru. Výraz „kňaz“ sa nepoužíva na definovanie nositeľa kresťanského úradu. Naproti tomu sa na charakterizovanie novozmluvných služieb a úradov cirkevných zborov použili pojmy z profánnej oblasti. Neexistuje povinnosť obeť v starozmluvnom zmysle, t. j. ako obeť v satisfakčnom zmysle, pretože sa za nás obetoval Ježiš Kristus. V ňom bola uskutočnená obeť raz a navždy a kresťania z toho žijú.

Justín Martýr pripisuje celému Božiemu ľudu veľkňazskú hodnosť, a to kvôli eucharistickej obeť. Veľkňazstvo Starej zmluvy je predobrazom pre kňazstvo všetkých v novom Božom ľude. Podľa Origena je Áronovo kňazstvo určené pre všetkých kresťanov. Kňazstvo kresťanov je otcami chápané ako skutočné kňazstvo, ktoré starozmluvným kňazom a kráľom, ako aj kresťanom bolo prepožičané pomazaním. Tertulián poukazoval na pomazanie po krste ako na kňazské pomazanie a odvodzoval ho od pomazania kňazov Starej zmluvy. Takisto u Cyrila Jeruzalemského je možné badať snahu zdôvodňovať kňazstvo kresťanov na základe pomazania. Kresťania majú podľa Cyrila účasť na Ježišovi Kristovi. Ich meno kresťania je znakom ich podielu na kňazovej cnosti. Pomazanie po krste ako kňazské pomazanie zdôrazňujú aj Gregor Naziánsky a Ambrózius. Podľa Hieronyma a Jána Chryzostoma má veriaci pri krste samom účasť na kňazstve.

Cirkevní otcovia od Augustína sa pokúšajú vysvetliť pomer medzi všeobecným a vlastným, osobitným kňazstvom. Biskupi a presbyteri sú podľa nich v oblasti viditeľnej cirkvi vlastní kňazi. V oblasti neviditeľnej cirkvi však nie je žiadny rozdiel medzi klerikmi a laikmi, lebo všetci tvoria „kráľovské kňazstvo“. Vzorom pre kráľovské kňazstvo bolo židovské kňazstvo.

Augustín nepochybuje o tom, že do kráľovského kňazstva patrí každý, kto patrí ku Kristovmu telu a tvrdí, že všetci kresťania sú kňazi. Kňazstvo kresťanov je teda rozšírením kňazstva Kristovho. Augustín identifikuje *totus Christus s regale sacerdotium*. Kňazstvo kresťanov je podľa Augustína identické s účasťou na tele Kristovom. Prijatím do kresťanského spoločenstva dostávajú všetci veriaci kňazskú hodnosť, čoho znakom je pomazanie po krste. Kresťania sú teda kňazi v reálnom zmysle slova, nielen v prenesenom zmysle. Sú ako králi a kňazi v Starej zmluve pri krste pomazaní, zaujímajú postavenie áronovského kňazstva a majú účasť na kňazstve Kristovom. Myšlienka všeobecného kňazstva kresťanov je zakotvená v centre augustínskeho pojmu cirkvi.

doc. PhDr. Miloš Klátik, PhD.
Všeobecné kňazstvo pokrstených veriacich